

מרכז עולמי לטהרה

לעילוי נשמת
ר' חיים נחמה
בן טובה ז"ל

התחדשות

בבית ה"פ"ד' גבעתיים א"ת

בהכוונת הרה"ג שמעון דרור שליט"א

קונטרס קיצור הלכות טהרת הבית

עפ"י פסקי מרן
השולחן ערוך

מחולק לששה שיעורים ללימוד
בימי השובבי"ם

מהודרת
משתתפי השיעורים

יו"ל לזיכוי הרבים
ע"י בית ההוראה
"תפארת וגדולה"
בראשות הגאון הגדול
הרב שמעון דרור שליט"א

כל הזכויות שמורות

תוכן ענינים:

איגרת ממרן החפץ חיים זיע"א לחיזוק מצות הטהרה	-----	עמוד 4
פרק א' הרגשות מחזור	-----	עמוד 7
פרק ב' כתמים	-----	עמוד 11
פרק ג' הרחקות	-----	עמוד 15
פרק ד' תהליך טהרה	-----	עמוד 27
פרק ה' פרישה, ווסתות	-----	עמוד 39

**הלימוד לע"נ יקרנו
המנוח הכשר
נתנאל אלימלך בן עליזה ז"ל
נבל"ע י"ב כסליו
ת.נ.צ.ב.ה.**

יו"ל ע"י

בית ההוראה "תפארת וגדולה"
בראשות הגאון הגדול הרב שמעון דרור שליט"א
02-540-95-95 שלוחה 3

עורך: הרה"ג שמעון בצלאל שליט"א

אגרת ממרן ה"חפץ חיים" זיע"א לחיזוק מצות הטהרה (מובא בספר בית ישראל פרק ג)

נתבקשנו על ידי הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א ראש ישיבת "כף החיים" לפרסם אגרת זו של מרן החפץ חיים זיע"א שהרעיש ארץ ומלואה לחזוק מצות הטהרה שהיא יסוד העם היהודי, ואף דרש בזה במקהלות עם לציבור הנשים, שלא כדרכו. ומכאן נראה כמה חובה ללמוד וללמד הלכות אלו.

הנה ידוע כי טהרת בנות ישראל היא סוד קדשת אמה הישראלית, וצוה הקדוש ברוך הוא לפרש מנשותינו בנידותן עד שתספר שבעה נקיים ותטבל במקנה פשרה של ארבעים סאה, כפי שגלוי וידוע לפניו יתברך שבזה תטהר ותתקדש האשה מטמאתה, ולא תטמא את בעלה בטמאתה השוכב עליה בימי נדויותה, ותולד הנוצר יהיה נוצר בקדשה וטהרה, ולא נשמע מעולם שחלילה שום איש ואשה מבנות ישראל הפשרות שיקלו חס ושלום בענן טבילת נדה אשר ענשה חמור מאד שהם וזרעם נכרתים ח"ו, ואדרבה החמירו בנות ישראל בכל חמור פדיו וכדת.

צערו הגדול על פרצות במצות הטהרה

ועתה בעוונותינו הרבים הנה הגיע לאזנינו שמועות מבחילות, אוי לאזנים שקב שומעות, שבעירות הגדולות התחילו מקצתן לפרוץ בענן אסור נדה החמורה, ואינן טובלות עצמן כלל במקנה, כי יש להן אמבטיאות בביתן, וחושבות כי די להן זה במקום טבילה, ובאמת לא כן הדבר, כי על פי התורה כל זמן שלא תטבל במקנה של ארבעים סאה מים הנעשית פדיו וכדת, היא נדה גמורה וחייב עליה פרת רחמנא ליצולן, ובגנים הנולדים לו מופנה יהיו בודאי פגומים מורדים ופושעים.

ואף שקשה לי לדבר בענן הזה, ושנצטרך לדבר ולזרז לדברים פשוטים פאלה, אבל מה נעשה אם הגענו לידי כך, ואין אנו רשאים לחשות, ועלינו לקרא בראש הומיות מה זה ועל מה זה נעשתה התבערה הגדולה הזאת, האם תורתנו נשתנתה? האם דבר אלקינו יפך ח"ו? לא כן אחי, השמש וצבא השמים יפרו, ודבר אלקינו יקום לעולם! על כן אמרתי, עלי לבאר מעט לפני האנשים האלה את חמור הענן הזה, אויל יועיל במקצת.

עונש כרת החמור מאכילת חזיר

א. הנה ידוע לכל יודעי ספר, שעון נדה אינו דומה לאכילת בשר חזיר, שהוא רק אסור לאו, מה שאין כן עון הנדה הוא אסור פרת, והענש הוא על האיש והאשה יחד שלא ישלמו שנותיהם חס ושלום, ואפילו אם זכיותיהם יתרבו ויתלו להם להארץ: מיהם, אבל נפשם נכרתת מצורר החיים, שהוא אבדן נצחי לנפש, ועל זה נאמר "הפרת תכרת הנפש ההיא מלפני". ומה נורא הענש הזה, רע הוא אלף פעמים אף מענש מות שהוא רק מיתה זמנית, וזה מיתה נצחית. וכל זה הוא אחר שיקבלו ענש הגיהנם הנורא, שיורדים קדם לשאול, ונדונים שם בישורים מרים על כל פעם ופעם שעברו, פמובא באהר הקדוש, ואחר כל זה יגיע להם פרת הנפש, ואז הלא ינקטו בפניהם על סלוחתם שנמשכו אחר יצרם ולעג חברותיהן, או על ידי ספרי רעל המלעיגים על חקי התורה, ואז לא יעזרו להם כלל, אוי נאבוי יהיה להם, ואין לאל ידיהם להושיע, ויתבוננו נא בענן הנורא הזה עתה בשעה שעדין בידים לתתן.

הילדים בסכנת כרת

ב. גם ידוע, שעון זה גדול מאד שענש ערירי הוא, דהיינו שמוותו בלא בנים, או שלא ילדו כלל בנים, או שיילדו וימותו, ה' יצילנו, והעוברים בזה הלא עליהם לזכר שמכניסים את ילדיהם האהובים עוללי טפוחים בסכנה, התבוננו נא אחים, מה אתם עושים - להכניס בעצמכם את בניכם האהובים בסכנה כזו, בשביל איזה לעג שילעיגו חבריכם הסקלים - מי הם ומה הם, הלא כולם פושעים בלו.

נולדים ילדים עם רוח טומאה, ויענשו בעון הוריהם

ג. אף אם יתלו איזה זכירת גם בעד הבנים שלא ימותו, אבל הלא עון אבותיהם תשאיר עליהם, ופגומים הם לעולם, לא יוכלו לרחץ מחלאת הטמאה אשר עליהם, כי נולדו בעברה, ובשם "בני נדה" יקראו, גם אנשים יראי שמים וישרים יתרחקו מלהתחתן בהם, וידוע כי כל תקנות איש ישראל ונהמתו - הוא על בניו שיהיו טובים לשמים ולבריות, ויראה נחת מהם בעולם הזה ובעולם הבא אחר מאה שנה, וכל זה יש לקוות מהבנים שנולדו בקדשה וטהרה שטבלה אפם, וטהרה עצמה מטמאתה פחוק התורה, אז נמשכה על הבנים נפש קדושה ממקור נשמת ישראל, אבל אלה שלא נטהרו פחוק - הלא נפש טמאה תשרה בהם, כמובא בהר הקדוש (פרשת שמות ג עב) "וירעא דיליד ביהוה שעתא, משכין עלוי רוח מסאבו. וכל יומי יהא במסאבו, דהא בנינא ויסודא דיליה איהו במסאבו רב ותקיף מפל מסאבא דעלקמא", ויהיו רשעים מבטן, וכדכתיב (תהלים נח) "זרו רשעים מרחם", וכן אמרו חכמינו ז"ל במסכת גדרים על הפסוק "וברותי מכם המורדים והפושעים בי" - אלו בני תשע מדות, ובני נדה אחד מהם, וראו נא אבות, מה קלוקל מעשיכם, שאתם מביאים רשעים לעולם, ובאשר האדם לא לעולם יחיה, ולבסוף ידונו גם את בניכם ביסורים מרים על מעשיכם הרעים בעולם, הלא תזכרו אז מעשיכם, כי אתם גרמתם להם זאת בסלוחתכם, אזי נאבו, תחת כבוד וגדולה אשר ישיגו אבות ישרים מבניהם - תשיגו אתם חרפה וכלמה מגדולים שגדלתם, וצער נורא יגיע לכם מיסוריהם, ואין לאל ידיכם להושיעם.

מחויב למסור נפשו עבור זה, ואיך יזלזל בה

ד. עוד על האנשים לדעת, דבר הידוע לכל בן תורה, כי נדה היא בכלל עריות, שהיא אחת משלושה עבירות שמחייב כל איש ישראל למסור נפשו להריגה ולשרפה שלא לעבור עליהם, והם, עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, [כי בשאר עבירות אינו מחייב רק לתת כל מאוזה, אבל לא נפשו, אם לא שמכון המציק להעבירו על דת והוא בפרהסיא, כמבאר ביו"ד סי' קנ"ז] והוא מפני שפגם הנפש מאלו העונות גדול כל כך, שמוטב לו לאדם למות ולא לעבור, וחיל ורתת צריך לאחז את אלה הפושעים בנפשיותם, כי דבר אשר צריכים למסור נפשם להריגה אם יאנסוהו, עוברים על זה בחפץ לב, ולא פעם אחת רק באין שעור, הענין נורא מאוד למה שהגענו, ומה שפעלו עלינו לעג השאננים פורקי על, בלעגם על חקי התורה, להכניס ישראל תמימים בענין נורא כזה.

בעון נדה מתות בשעת לידתו

ה. ידוע מה שאמרו חכמינו ז"ל במסכת שבת (לג) שבעון נדה נשים מתות בשעת לידתן, ואין לא לתפחדנה הנשים מדבר זה, פן חס ושלום בשעת הסכנה תתבע מהן מדת הדין את עונשן ויענשו, וגם באיזה פנים תציענה אז בחבליהן לה' וישיען, אחרי שהן עוברות רצונו בכל שעה.

בגלל זה לא נענים תפילות עמי"

ו. עוד צריך לדעת מה שנאמר בהר הקדוש (שם), דעון זה גורם לסלק כבוד ה' מישראל, ואנשים צועקים מצרותיהם להקדוש ברוך הוא ואינם נענים, כי כל ישראל ערבים זה לזה, ויראה ויפחד איש הנלבב בזכרו כמה צרות חסרון פרנסה וחלי הביא לישראל על ידו,

וצועקים לה' ואינם נענים, ואם גרמו דבר כזה לאחרים, כל שפן שהם בעצמם יענשו בזה - שיציעקו לה' בצר להם חס ושלום ולא יענו.

המופקר לזה נקרא "מומר"

ז. גם צריך לדעת מה שכתב רבנו יונה, שמי שמפקיר עון אחד ואינו מקבל עליו לשמרו, הוא נקרא בשם מומר לדבר אחד, וזהו אף בעון קל, כל שפן בעון חמור כזה - הלא בשם "מומר" יקרא את עצמו, ועם רשעים ופושעים נמנה, ומן הדין הוא פסול לעדות ולשבועה כדין רשע גמור, והנה אם אחד יקראהו בשם "מומר" - הלא מפיו לפידים יהלכו עליו, ובזה שעושה את עצמו מומר גמור לפני השם יתברך - אינו פועל על עצמו כלל, רק כמו שעושה דבר עולה ובא יזה ימים אחר כך שזכח את זה.

יש מקואות טובים ומתוקנים - והתביעה גדולה יותר

ח. אסור לדור בעיר שאין בה מקנה, ומן הדין אם נמצא קהלה שאין בה מקנה - כופין זה את זה לעשות מקנה, וגם הנקנים והנקנות מחיבים לתת על זה, כמבאר בחשן משפט, והיא קודמת לבגון בית הכנסת וקניית ספר תורה וכל המצוות.

והנה בימינו אלה כבר נתקנו בתי טבילה חדשים, עם תקונים חדשים והגונים, ובכל זאת מעטות הנשים ההירות בטבילת נדה, ומה יענו ליום פקודה, כי עד עתה היו להן תרוצים שונים, אף שגם הם לא יועילו להן, ובפרט כעת שלא יהיה להן שום תרוצים - כי ערוכים הם בסדר נאה והגון, והן עוברות על זה בשאט נפש, אוי להן יהיה כי יפקוד ה' על עוונן! ועליהן לדעת כי לעתיד לבא תתפרסמה לעין כל, כי פלוגית ופלוגית לא נהרהר בטבילת נדה, ואנה יולכו את חרפתן. ואשרי לו לאדם שיתבונן בזה בעודו בחייו, ויתקן כל מה שקלמל בחייו, ויהי לו טוב בזה ובבא.

~

שיעור
א'

~

פרק א'

~

הרגשות
מחזור

הקדמה כללית:

תהליך מחזוריות האשה - ימי הטומאה והטהרה

מפלאי הבורא יתברך שכל אשה יש לה תהליך מחזוריות בגוף, שהדם העכור יוצא ממנה, והגוף מתחיל תהליך חידוש ושגשוג. בימי המחזור הרחם מדמם ופצוע, ומטבע הבריאה גם יש השפעות הורמונליות הגורמות לאשה דחיה מיחסי קירבה.

מכאן נבין מעט שכל הבריאה מונהגת על פי התורה, ולא לחינם אסרה התורה קיום יחסי קירבה מתחילת המחזור עד שתבצע את "תהליך הטהרה", ע"י בדיקת הפסק טהרה, בדיקות בשעה ימים נקיים, ותטבול במקוה טהרה בלי חציצות, כפי שיפורט בהמשך. [וכבר רבו ספרי החוקרים שהוכיחו על כל שלב בטהרה, כמה הוא תועלתו גם מבחינה רפואית, ואין כאן המקום להאריך].

נקדים את הכלל היסודי למנוע בלבול וטעות בחישוב תהליך הטהרה:

**"ביום שעשתה הפסק טהרה -
באותו יום בשבוע הבא בהכנות לטבילה"**

~ יתר הפרטים והתהליך יתבארו בפרקים הבאים ~

- אשה שקיבלה מחזור [גם מסיבה בלתי צפויה, או גורם חיצוני] ולא נטהרה ע"פ תהליך הטהרה שנפרט, או אחר לידה או הפלה, אפילו עברו שנים רבות מאז, ואפילו היתה באמבטיה או בכריכה וכל כיוצ"ב, הרי בני הזוג אסורים בקירבה [בהמשך יפורט איזה סוג קירבה] עד שיעברו את תהליך הטהרה.
- גם אשה לא נשואה [רווקה, גרושה, אלמנה וכדומה], נוהג בה איסור נדה, מלבד עצם איסור קיום יחסים עם מי שאיננה אשתו אפילו היא טהורה, וכן איסור יחוד עימה.

איזה 'דם' אוסר את קירבת בני הזוג?

- אשה שראתה דם מרובה ככמות של ראית מחזור, בני הזוג אסורים בקירבה.
- כל שמשופקת על כמות זו, תעשה שאלת רב.
- אם ראתה דם בכמות מועטת מאד, אך הרגישה קודם לכך מיחוישים באיזור הרחם [בטן תחתונה], המורים על יציאת הדם מהרחם לצוואר הרחם [כגון: הרגשת פתיחת צוואר הרחם, שהרגישה כמין עקיצה שיש לפעמים בתחילת הטלת שתן. או הרגישה שהזדעזע גופה, והיינו כמין רעדה וצמרמורת שלא מחמת הקור], אפילו היה זה בזמן שאינה צריכה לראות את המחזור [ואפילו אם הרופאה אומרת שזהו רק דם בין-וסתי] הרי הם אסורים. [אולם אם ראתה כתמים בלי מיחוש, או הרגישה מיחוש במקום אחר, יבוארו הפרטים בפרק הבא בדיני "כתמים"].
- אם ראתה דם בבדיקה פנימית [=בתוך הנרתיק], הן ע"י בדיקת רופאה, או באמצע יחסי אישות [והתברר ע"י קינוח אבר הבעל], או על גבי "עד בדיקה", או הכניסה אצבעה או כל דבר אחר בפנים אותו מקום, וראתה דם כל שהוא [אפילו אם רק שולי המראה נראים אדמוניים במקצת], הרי הם אסורים.
- צבע - כל המדובר כאן רק בראתה הפרשה דמית בצבע האוסר [היינו: אדום או שחור על כל גווניהם ואפילו הבהירים ביותר. אך מראה לבן וצהוב, הרי הוא מראה טהור. אולם ישנם הרבה מראות המצריכות שאלת רב שהתמחה במראות הדמים- כגון חום על כל גווניו, ורוד, בורדו].
- גם הפרשה דמית מעורבת עם הפרשה טהורה - אוסרת. [ואם יש חשש פצע - ראה בהמשך].
- פצעים - אשה שמצאה כתם דם גדול, אפילו בבדיקה פנימית בתוך הנרתיק, אם יודעת שיש לה פצע בנרתיק או ברחם, תעשה שאלת רב. [ישנם הרבה סוגי פצעים ודלקות, יש מהם מדממים, ויש מדמם לעיתים, ויש שלא מדמם כלל, וחובה לברר אצל מורה הוראה מוסמך, פעמים שהרב יפנה אותה ל"בודקת טהרה" שהיא אחות מוסמכת היודעת לברר בבדיקה פנימית האם יש לאשה פצע הגורם לדימום].

אקטואליה:

- אשה שעברה בבדיקה רפואית פנימית, הן ידנית והן ע"י מכשיר רפואי, וכן בהוצאת/ הכנסת "התקן תוך-רחמי", והיה דם על המכשיר - תברר עם הרופאה/האחות מהיכן מקור הדם, האם מהרחם או מפצע, ותעשה שאלת רב.
- המלצה: מומלץ להתקין ביום הראשון לנקיים אחרי בדיקת בוקר, או בסוף ימי הטהרה סמוך למחזור.
- אף דם המגיע כתוצאה מנטילת גלולות / כדורים / מדבקות לסוגיהם השונים, וגרם למחזור או דם עם הרגשות הנ"ל, הרי הם אסורים. [אם גרם רק לכתמים, יבואר בפרק הבא]. דם או ירידת מים שלפני לידה - תשאל רב.

~

שיעור א'

~

פרק ב' כתמים

הקדמה:

בפרק שעבר דברנו על מקרים בהם נאסרת האשה בדם כל שהוא, והיינו כל שהרגישה מיחושים של יציאת הדם או שראתה טיפת דם בבדיקה פנימית.

בפרק זה נדבר על מקרים שלא ראתה כמות כפי רגילותה במחזור, וגם לא הרגישה מיחושים המורים על יציאת דם מהרחם, וזה מוגדר "כתמים" ודינם קל יותר, כפי שנבאר.

אשה שהרגישה רטיבות באיזור הנרתיק אפילו בפנים, ובניגוב חיצוני עם נייר ראתה עליו מעט דם, דינה כרואה 'כתם', ותלוי בתנאים דלהלן. [ואין זה דומה להרגישה שהרחם נפתח להוציא דם לנרתיק, כי היא הרגשה במקום עמוק יותר, ודינה כמבואר בפרק הקודם שאפילו טיפת דם אוסרת, ולא מועילים התנאים להתיר].

וכן אשה שרגילה להרגיש כאבי ראש או כאבי גב עליון בשעת המחזור, ובימי טהרתה הרגישה הרגשות כאלו [=הרגשות שאינן מורות על יצאת הדם מהרחם ממש] אך ראתה בניגוב מעט דם ולא כמות של מחזור, דינה כרואה 'כתם', ותלוי בתנאים דלהלן.

רק בהצטרפות 4 התנאים דלהלן יחד - יש לאסור כתם [כמובן כשראתה שלא בהרגשה]:

1. כאשר אין לה במה לתלות את ראית כתם הדם בגורם חיצוני, כגון פצע [בתנאים שפורטו בפרק הקודם], גילוח במקום, התעסקות בדם וכדו'.
2. בנמצא על משטח לבן, אך על צבעוני אפי' בהיר, אינו אוסר.
3. בנמצא על דבר המקבל טומאה, כגון בגד, כלי וכדו'.
4. כשגודלו יותר מקוטר עיגול של 20 מ"מ (בלשון חז"ל - "גריס ועוד") - כגודל מטבע של 'שנקל' [=מטבע של 2 שקלים], אך פחות מכך אינו אוסר.

~ אפילו חסר אחד מהתנאים, טהורה, אך יעשו שאלת רב כמה להמתין מקיום יחסים ~

כתם המעורב מצבע האוסר וצבע שאינו אוסר, או ראתה כמה כתמי דם קטנים על הבגד ואינם מחוברים, או ראתה כתם דם על בגד מנומר עם גווני לבן [כגון: פסי זברה] והכתם מתפרס על החלקים הלבנים והצבעוני - תעשה שאלת רב.

כתם על גופה:

- ראתה כתם דם על גופה ממש, אם הוא במקום שיכול לנטוף מאותו מקום [כגון: על רגלה, או הניחה אצבעה מחוץ לאותו מקום], דינו ככתם דם על בגד המקבל טומאה כנ"ל. ואף יש בו חומרא נוספת, שאפילו ראתה כמה כתמים שאינם מחוברים, מצטרפים יחד לשיעור הנ"ל.
- הרגישה רטיבות על גופה, ולא ראתה שהוא דם, וכאשר ניגבה אותו עם נייר לבן ראתה בנייר שהוא דם - נידון כראיה על נייר, ולא כעל גופה, אלא א"כ ראתה אותו קודם בהיותו על גופה, משום שדין הכתמים כשעת מציאתם.

עצה טובה:

כדי שלא תכנס לחששות בדיני כתמים בימי הטהרה - תקפיד ללבוש תחתון צבעוני אפילו בהיר [וכן השתמשות במגבת צבעונית], ולא לבן! [אשה שרגילה לראות כתמי דם גם בימי השבעה נקיים,

תשאל רב האם יכולה ללבוש בגדים צבעוניים גם בימים אלו].

בכל מקרה של כתם, כיון שיש עוד פרטים בהלכה, מומלץ שלא תאסור עצמה מספק, עד שתתייעץ עם רב.

דוגמא לסיכום:

אשה הנוטלת כדורים או גלולות, ורואה כתמים בימי טהרתה [אפילו אם קרה מיד אחר הטבילה!]:

- אם ראתה כמות כווסת, הרי דינו כווסת, ואסורים.
- אם ראתה כמות מועטת ממש, אך היה כאבי מחזור באזור הרחם, הרי זה אוסר בכל שהוא אפי' לא היה בגודל גריס, ואפי' על דבר שאינו מקבל טומאה, ואפי' על צבעוני - כפי שנתבאר בפרק הקודם.
- אך אם ראתה כמות מועטת אך יותר מגודל גריס, בזה חלים דיני כתם, ונאסרת רק בתנאי שהיה על דבר שהוא מקבל טומאה והוא לבן וגם בגודל האוסר, ואין לה במה לתלות, כמבואר בפרק זה.
- אם הכתם גדול אך אינו כווסת, תשאל רב.
- חשוב לציין שוב, שכתם המתהווה מחמת גלולות או גורם הורמונלי אחר - אין דינו כפצע חיצוני!

לא לבדוק בלי לשאול!

ראתה כתם בניגוב, **לא תעשה בדיקה פנימית לוודא ממה הדם**, כי בכך מחמירה את דינה!

~

שיעור
ב'

~

פרק ג'
דיני הרחקות

חשוב לדעת!

הלכות "הרחקות" שלפנינו נוהגים בכל מצב שהאשה טמאה, אפילו ראתה מחזור לפני שנים רבות וכבר פסקה מלראות [כל שלא עשתה את תהליך הטהרה], ואפילו בספק טמאה, כגון בספק טומאת כתם או בדיקה מסופקת שצריך להראותו לרב, וכן בחתן שספק לו האם נטמאה כלתו מחמת דם בתולים בביאה [ודבר זה מצוי מאוד שבליל החופה מתעורר ספק ואין למי לשאול, וצריכים לנהוג הרחקה עד שתתברר ההלכה], וכן בספק טבלה כראוי, ובכל זמן שלא ידוע בבירור שהיא מותרת [מלבד בזמן ה"פרישה" שיבוארו הלכותיו במקומו], ויש להזהר בהם עד סיום תהליך הטהרה ע"י טבילה כדת וכדין במקוה טהרה!

חובת הזהירות

בגמרא מובא מעשה מזעזע עם אליהו הנביא הממחיש עד כמה חובה לדקדק בהלכות אלו: מעשה בתלמיד חכם אחד שלמד תורה הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו לוקחת את התפילין שלו ומסתובבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ושואלת את החכמים: הרי כתוב בתורה "כי הוא חיך ואורך ימיו", אם כן בעלי שלמד תורה הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, מדוע מת בחצי ימיו?! ולא היה אדם ששייב לה על שאלתה.

ומספר אליהו הנביא: פעם אחת התארחתי בביתה ואף שאלה אותי על כך. שאלתי אותה: בתי, כיצד היה נוהג עימך בעלך בימים שהיית רואה בהם דם? אמרה לי: אפילו באצבע קטנה לא נגע בי. הוספתי לשאול: וכיצד היה נוהג עימך בעלך בימי השבעה נקיים? אמרה לי: בזה הקלנו יותר, אכל עמי, ושתה עמי, וישן עמי באותה מיטה, אך לא עלה על דעתו כלל לקיים יחסי אישות.

אמר לה אליהו הנביא: עברתם על עבירה חמורה עד מאד! וודאי היה מגיע לו עונש חמור זה! שהרי התורה אמרה "ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב", לאסור כל התקרבות ומגע בין בני הזוג, ובעלך עבר על זה והתקרב אליך!

והדברים נוראים ומחרידים! שהרי אותו תלמיד חכם ודאי שלא עלה בדעתו לעבור עבירה, ובכל זאת נענש בעונש מיתה בקיצור ימים רח"ל, אפילו שעשה רק בשוגג!

ואיך יעלה בלב האדם לומר הרי אני מכיר את עצמי שלא אבוא לידי מכשול, הרי כבר לימדונו חז"ל ש"אין אפוטרופוס לעריות", ו"אל תאמין בעצמך עד יום מותך", ואף באדם זקן, הדבר אסור, כי מחויבים אנו לדברי חז"ל בכל מצב. ואם אדם עבר על דבריהם אף אם לבסוף לא נכשל, הרי בודאי עבר איסור במה שעבר על דברי חכמים ועונשו חמור!

ניתן להרגיש "חתן וכלה" מידי חודש!

מובא בתלמוד בבלי (נדה לא ע"ב) "תניא, היה רבי מאיר אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה - מפני שרגיל בה, וקץ בה. אמרה תורה תהא טמאה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה".

ההלכות:

ככלל להלכות אלו, אסרו חז"ל ענינים העלולים לגרום לנגיעה פיזית, ואף שלא בכוונה, וכן

דברים שיש בהם קלות ראש או קירוב הדעת, או הרהור באיסור, כדי שלא יבוא אדם לידי איסור עם אשתו נדה ח"ו, ולכן קבעו כמה גדרים בעניני אכילה ושתייה, וצורת השכיבה ושאר ההתנהלות היום-יומית, כפי שיפורט בהמשך.

ובפרט יזהרו בני הזוג להימנע מדברי שחוק וקלות ראש בימים אלו, וכל שכן שלא ידברו בדברים שבינו לבינה, שמא יכשלו בעבירה. אולם כמובן שמותר להם לפרגן זה לזה בצורה מכובדת, ולשוחח יחד להנאתם.

נגיעה - משעה שנאסרה האשה [ע"פ האופנים שביארנו בפרקים הקודמים שאשה נאסרת, ואפילו בספק לה וצריכה לשאול את הרב] אסורים בני הזוג אפילו בנגיעה קלה אחד בשני, ואפילו שלא בדרך הנאה. וכן יזהרו שלא יגעו הבגדים שלבושים בהם זה בזה.

העברת חפצים מיד ליד - אפילו להעביר דברים מיד ליד אסור, שמא יגעו זה בזה, ואפילו חפץ ארוך אסור, שלא חילקו חכמים בגזירותיהם. אך כמובן יכול בן הזוג להניח על השולחן או על תיק וכדומה, והיא תקחנו משם.

מבוכה: אם אירע ששכח בן הזוג והושיט חפץ לאשתו בפני רבים ויש בזה בושה ו"כבוד הבריות" אם לא תיקח מידו - אינה חייבת לומר לו "אני נדה", אלא תקבלנו במוורת-רוח ובוזהירות מרובה שלא ליגע בו. ואם אפשר יעשו בצורה שיפול החפץ מאליו לתוך ידה, כגון שתניח ידה תחת ידו בריחוק מעט, כך שבעזיבתו את החפץ יפול מאליו לתוך ידה [כדין 'זריקה' בהמשך].

הרמת חפצים יחד - כמו כן אין להרים יחד דבר ארוך או כבד, אלא אם אין אפשרות אחרת, כגון להרים או להוריד עגלה של תינוק במדרגות, מותר כשאין אדם אחר שיכול לעזור, וכמובן שיזהרו שלא לגעת האחד בשני. וטוב הדבר שישים בן הזוג על ידו כפפה או בגד כאות היכר.

תינוק: אין להעביר אחד לשני תינוק קטן או חולה, אלא אם כן יש בכוחו כעת לעבור מאליו מחיקו לחיקה ["חי נושא את עצמו"], ויניחו על גבי המטה או העגלה והשני יקחנו.

כמו כן, אין לאחד מבני הזוג לנשק את התינוק, או להאכילו, או לתת מוצץ ותרופה בפיו, או לרוחצו, כשהוא נמצא ביד השני, מפני שהוא דרך חיבה.

אולם אם יש צורך מוכרח בדבר, כגון: שאין אפשרות אחרת להעביר, או שהתינוק בוכה או מצטער, יש להקל, ויזהרו לא ליגע אחד בשני. וכמובן שאין היתר לעשות בדרך שחוק וקלות ראש.

זריקה - מעיקר הדין מותר לזרוק חפץ באויר מאחד לשני, כל שאין בזה דרך קלות ראש או ח"בה. [ויש מחמירים בזה, ובעיקר בני אשכנז. אולם יש להקל אף להם כאשר אחד זורק כלפי מעלה, והשני מקבלו בירידתו ע"י כח המשיכה].

הנאה מפעולה - לא ידליק סיגריה מגפרור שביד אשתו, מפני שהוא דרך חיבה. אולם לצורך מצווה מותר, וכגון: אשה שמחזיקה את הנר בהבדלה במוצאי שבת, מותר לבעל לקרב ידו ליהנות מהנר אחר שבירך ברכת 'מאורי האש', שאין בזה חיבה.

כמו כן, אין להניף במניפה בימי החום להשיב אויר קריר כנגד בן הזוג. אך מותר לכונן ולהפעיל כנגדו מאוורר או מזגן.

זהירות: ראוי להתרחק מלעמוד אחד ליד השני בקירוב מאד, בשיעור שניתן להרגיש

בו תנועות וחימום הגוף ותנועת הנשימה, ואע"פ שאין נגיעה בפועל, מ"מ קרוב הוא שיבואו לידי הרהור או הרגל עוון.

יציקת מים - אסור לאחד מבני הזוג ליצוק מים על ידיו של השני, כדי לרחוץ בהם חלקי גופו. וכגון: ליטול ידיו אפילו לצורך מצות נטילה, או לשפוך עליו מים באמבטיה, אף שאינם נוגעים זה בזה, ואפילו בשינוי אסור, מפני שהוא דרך חיבה.

בעל חולה - אם חלה הבעל במצב שהוא **תש כח ומרותק למיטתו**, ואשתו נדה, ויש צורך ליגע בו או להעביר לידו, צריך להשתדל שיהיה מישהו אחר שיטפל בו [וכגון אחד מבני הבית, אך אין חובה שלם כסף לשכור אדם שיטפל בו].

ואם אין מי שיטפל בו אלא אשתו, מותר לה במקום הצורך למסור לו חפץ הנצרך, ואפילו להקימו ולהשכיבו ולהניח לו תפילין, שכיון שהוא חולה ותשש כוחו, אין יצרו מתגבר עליו כל כך. אך תזהר לכתחילה שלא תיגע בבשרו ממש, אלא באמצעות בגד או כפפה. [אך לישן עמו באותה מיטה - אסורה].

אשה חולה/יולדת - אם חלתה האשה והיא מרותקת למיטתה, בזה החמירו חז"ל יותר, ואין להקל בנגיעה ממש, רק רשאים להקל בעת הצורך בדברים שאין בהם נגיעה ממש, כמסירה מיד ליד, או להגביה ולהנמיך מיטתה כשהיא עליה [אפילו בפעולה ידנית], וכן לקחתה על כסא גלגלים, או ליטול ידיה למצוה.

אמנם אסור לבעלה ליגע בה כדי להקימה ולהשכיבה [הואיל והוא בריא, יש חשש שיתגבר יצרו עליו ויהרהר או יפייסנה לעבירה], ועליו לשכור בתשלום סביר אשה אחרת שתטפל בה כראוי.

ואם אין באפשרותו ויצטרך לחזור על הפתחים לצורך כך, או כשיש חשש סכנה או טירוף הדעת אם בעלה לא יטפל בה, יש להקל, וטוב שלא יגע בבשרה ממש אלא באמצעות בגד או כפפה, כל שאין חשש שהדבר יגרום להגברת החולי. [ולדוגמא: יולדת הנמצאת במצב נפשי קשה ויש חשש טירוף הדעת ממש (לא כסתם נשים שהוא לצורך ישוב הדעת בעלמא), פעמים יש להקל בשעת הדחק שהבעל יחזיק בה באמצעות בגד או כפפה, ויעשו שאלת רב, ותשועה ברוב יועץ].

מיטה זוגית / הרחקת המיטות - אסורים לשכב באותה מיטה אפילו אינם נוגעים זה בזה, ואפילו היא גדולה כ"מיטה זוגית" וכל אחד מתכסה בכיסוי נפרד, ואפילו לא בשני מיטות כל שיש סדין או כיסוי אחד, אף שהוא רחב מאד.

ולכן על כל זוג לרכוש "מיטה יהודית", המורכבת משתי מיטות שניתן להצמידן או להפרידן לפי הצורך, ובזמן שהאשה נידה יקפידו לתת רווח ניכר [מומלץ שיהיה כמרחק של הושטת היד] בין מיטת הבעל למיטת האשה. אולם אם אין להם מיטה כזו, אסורים בכל אופן לישון יחד על מיטה זוגית, אלא אחד מבני הזוג יישן במיטה אחרת.

שיבה ושכיבה על מיטת האשה - לא ישב ולא ישכב על המיטה המיוחדת לאשתו [מדובר ששכבה עליו לפחות פעם אחת, ולא כשסיכמו רק בדיבור], אף שאיננה במיטה, ואפילו שלא בפניה ואינה בבית. אלא אם כן הוא בליל הטבילה וכבר הלכה למקוה, מותר. [כל האיסור דוקא במיטה, ולא בכסא נוח המיוחד לאשתו].

שיבה ושכיבה על מיטת הבעל - מותר לאשה לשבת על מיטת בעלה אפילו בפניו, ולשכב מותר רק שלא בפניו, ואם יש צורך, יש להקל אף בפניו [כגון שאחד הילדים ישן במיטתה, ואין לה מקום אחר וכדו].

שיבה על ספסל אחד / טיול - למרות שמעיקר הדין מותר לבני הזוג לשבת על ספסל אחד אפילו הוא מתנדנד, ואפילו ליסע לטיול יחד, רק שיזהרו שלא יגעו אפי'

מלבושיהם זה בזה.

מכל מקום היות ורבו המכשולות בענינים אלו, ראוי להחמיר לעשות הפסק ביניהם, על ידי הנחת חפץ או ילד ביניהם, וכן לגבי ספסל המתנדנד שמרגישים את תנועת הגוף של הבן זוג, ראוי להחמיר לא לישיב יחד, ויש להקל יותר אם האשה תשב ראשונה ואחר כך הבעל. וכל זה בתנאי שלא יעשה הדבר בדרך שחוק וקלות ראש.

ובפרט לענין טיולים, החי יתן אל לבו שלא יביא עצמו בימים אלו לאופן שיכול להיכשל חלילה באיסורי הרהור או קירוב דעת, וכ"ש בטיולים שנועדו לקירוב הדעת, פעמים קורים מכשולות חמורים גם לאלה הבטוחים בעצמם.

הצעת המטה - אין לאחד מבני הזוג להציע את מיטתו של השני בפניו כהכנה לשינה, כיון שהדבר עלול להיראות כחיבה יתירה והתרצות אליו. אלא אם כן בן הזוג הפך פניו לצד אחר, או סידור המיטה בדברים שאינם דרך חיבה אלא דרך טורח ושירות כגון: הנחת המזרון במקומו, הכנסת הכריות בציפות וכדומה. כמו כן מותר לבני הזוג לסדר את המיטות זה לזה בקומם משנתם, כדי שיהיה הבית נאה ומסודר.

~

שיעור

ג'

~

המשך
דיני הרחקות

מתנה - מותרים לתת מתנות זה לזה, כל שאין הדבר נראה כהכנה לצורך קיום יחסים. [ובפרט אם היה חס וחלילה איזה ריב ביניהם ומטרתו לפייסה במתנה זו שתתמצה לילך לטובל במקוה]. ומכל מקום יזהר שלא ירבה בדברי אהבה וחיבה מדי, שיוכלו להגיע למכשול.

התקשטות - חייבת האשה להזהר להתלבש בצניעות תמיד, ולא לגרום ח"ו למשיכת תשומת לב שיכשלו בה אחרים בהסתכלות. אך בפרט בימי טומאתה צריכה מאד להזהר שלא להתלבש אפילו בפני בעלה בצורה שיכולים לבוא לידי מכשול.

אולם חכמינו ז"ל התירו לאשה להתקשט ולהתייפות לבעלה כדרכה בימי נדתה, כדי שלא תתגנה עליו, אך כמובן לא בצורה יוצאת דופן. [ובדאי שמי שאינה רגילה להתקשט בימי טהרתה, לא תקשט בימי נדתה].

הסתכלות - צריך להזהר הבעל מאד שלא להסתכל במקומות הרגילים להיות מכוסים באשתו בזמן נידתה [ואפילו פחות משיעור טפה, ראוי להחמיר]. וכמה רעות רבות גורמת ההסתכלות במקומות אלו, שבניו יוצאים שאינם מהוגנים ה"י.

ובזה יהא זכות לאשה שלא תלבש בגדים שאינם צנועים כדין בימים אלו בפני בעלה, שעל ידי זה לא תביא בעלה לידי הרהור עוון ומכשול, ותזכה לטוב בזה ובבא.

אמנם מותר להסתכל במקומות הרגילים להיות גלויים אצל האשה, ולכן מותר לבעל לצלם את אשתו. אך כמובן שלא יתנהג עימה בקלות ראש ולא יביא עצמו להרהור ושז"ל.

חדר לידה: מזה נלמד לאשה שקשה לה אם לא יהיה בעלה בחדר הלידה, מותר הדבר בתנאי שהיא מכוסה כדין, או שיסובב פניו.

אמנם בשעת הלידה ממש יש להימנע, ויעמוד מאחורי הוילון, אא"כ יש הכרח גדול בדבר. וכמובן שיזהר מהסתכלות במקומות המכוסים שבה, כי הנה מלבד שיש איסור הסתכלות וכנ"ל, הדבר גורם בעקיפין לזלזול בכבודה, ועלול לפגוע בקשר הטוב שביניהם.

ובכל מצב, ראוי לעשות שאלת רב, מכיון שפעמים ניתן למצוא דרכים אחרות להפחתת חרדתה. ותשועה ברוב יעץ.

כיסוי הראש - ברור הדבר שמן הדין אסורה אשה לילך בלא כיסוי הראש ברשות הרבים גם בימי טהרתה, אך בתוך הבית, כבר ידוע מנהג בנות ישראל הכשרות להחמיר בדבר, ובפרט למבואר בזוהר הקדוש בחומרת הדבר, וכבר שיבחו חז"ל (זימא מז ע"א) את קמחית שזכתה לראות שבעת בניה כהנים גדולים בזכות צניעותה בתוך ביתה, בהיותה תמיד בכיסוי הראש.

ומ"מ אותן הנשים הרגילות ללכת בבתיהם לפני בעליהן בגילוי הראש, אין הדבר נחשב למקומות המכוסים, ומותרת לילך כך בפני בעלה אף בימי נידתה.

בושם - יזהר שלא יריח במכוון את ריח הבושם שעל אשתו נדה [בהיותו עליה, אבל כשהבושם מונח על השולחן, מותר, אם לא מביאו לידי הרהור]. ובכלל זה גם כל אשה האסורה עליו, ואפילו רווקה.

ולכן תהא כל אשה זהירה שלא להביא בעלה או אנשים אחרים לידי נסיון ומכשול [ואפילו בתכשירים דוחי זיעה]. וברור שברשות הרבים יש לתת שימת לב יותר, לא להביא הרבים לידי מכשול.

שירה - כשיש צורך בדבר, מותר לבעל לשמוע קול זמר של אשתו נדה, כגון ששרה בכדי

להרדים תינוק, או בזמירות שבת, באופן שאין אנשים זרים שומעים את קולה. והמחמירה תבוא עליה ברכת טוב.

אכילה בשולחן אחד - התירו חכמים אכילה משותפת של בני הזוג בשולחן אחד, אך בתנאי שיעשו סימן היכר או שינוי בצורת הישיבה לתזכורת שהם אסורים [מדובר באכילת 'קבע' הסועדת את הלב, אפילו בלא לחם. ומ"מ ראוי להחמיר בזה גם באכילת עראי ושתייה אם אפשר], שכן אכילה גוררת את הלב, ועלולה להביא להיסח הדעת מאיסור הנדה. [ורצוי ששניהם ידעו שזה ההיכר, אך מעיקר הדין יש להקל, כאשר בקבעל יודע שזה משמש להיכר].

דוגמאות להיכר וסימנים:

1. להניח ביניהם חפץ שאין דרכו להיות על השלחן בסעודה, כגון: טבעת, קופסת גפרורים וכדומה.
 2. להניח ביניהם אפילו חפץ שדרך להשתמש בו, אם עתה לא ישתמשו בו, יכול לשמש כהיכר, כגון: קנקן.
 3. להניח תחת אחת הצלחות תחתית להיכר [כשלא רגילים בזה].
 4. כאשר יושבים בריחוק זה מזה, ויש היכר בעצם המרחק ביניהם.
 5. אם אחד משנה את מקומו הקבוע נחשב כהיכר, ואין צורך בשינוי נוסף.
 6. כל זה כאשר אוכלים בלי סועדים נוספים, אך כאשר אוכלים עמהם שאר בני הבית או אורחים [ואף ילדים, אם הם בגיל שנמנעים ההורים לנהוג בפניהם בדברי חיבה] על אותו שולחן, אף שאין יושבים ביניהם, זה עצמו כהיכר ואין צורך לשינוי נוסף. ואולם אם הם קטנים ממש, צריך שהילדים ישבו בין ההורים.
- לא מועיל לעשות היכר שאינו מגוף האכילה, כגון לבישת בגד מסוים, לאכול בשינוי יד וכדו'. אם אוכלים שלא על גבי שולחן, כגון שאוכלים סנדוויץ', או בנסיעה שלא על גבי שולחן, אין צריך היכר.

אירוה: זוגות המתארחים וכעת אוכלים לבדם, ומטעמי צניעות אינם רוצים שידעו המארחים אם האשה טהורה או לא, יש להקל משום "כבוד הבריות" שיאכלו ללא שום היכר אף כשאוכלים לבדם. אבל למעשה אפשר בקלות לסכם על דבר מה שהוא ישמש כהיכר ביניהם מבלי ששאר בני הבית ידעו. [ומ"מ ודאי שאין להם להקל בשאר דיני ההרחקות].

אכילה מצלחת אחת - גם כאשר מותר לבני הזוג לאכול על שולחן אחד [ע"פ התנאים האמורים לעיל וכנ"ל], עדיין אסורים הם לאכול ישירות מצלחת אחת. אך אם אחד מבני הזוג לקח מן הצלחת, והחליט שאינו לוקח שוב, מותר לשני לקחת.

לדוגמא: כשיש לפניהם צלחת עם חתיכות אבטיח, אסור להם ליטול ולאכול ממנה ישירות לפיהם, שמא מבלי שימת לב יגעו אחד בשני. אלא אם כן כל אחד מבני הזוג נוטל את החתיכה ומניחה בצלחת שלפניו, ואחר כך אוכל ממנה.

קערה מרכזית שלוקחים ממנה רק לפרקים: מותר לבני הזוג לקחת

ולאכול ממנה ישירות, כיון שלוקחים ממנה רק לפרקים וניתן לשים לב יותר לא ליגע, ואין זה נחשב כאכילה מקערה אחת. אך ישתדלו שלא לקחת אחד אחרי השני, אלא רק אחר שלקח אדם אחר ביניהם.

שתיה מאותה כוס - לא ישתה הבעל משיירי כוס השתיה של אשתו נדה, שהרי בהנהגה זו יש ביטוי לחיבה וקירוב דעת. אלא אם כן יש אחד מאופני ההיתר הבאים [שבהם אין משום חיבה כל כך]:

1. אם היא יצאה לחדר אחר, ולא רואה בשתייתו.

2. שתה אדם אחר ביניהם [אפילו תינוק].

3. העבירו השתיה לכוס אחרת.

4. הוסיפו מעט על השתיה שבכוס.

5. אם הבעל לא יודע שהיא שתתה קודם, אינה צריכה להודיעו, שכיון שלא יודע אין בכך חיבה.

6. אם שתתה לצורך טעימה בלבד, ולא לצורך הנאתה, כגון: להאכיל לתינוק.

בקבוק עם קשית - אע"פ שאסורים בני הזוג לשתות מאותה קשית כאשר האשה שתתה ראשונה, אא"כ יש אחד מאופני ההיתר הנ"ל, אך רשא' הבעל לשתות אחריה בקשית אחרת, שנחשב כהועבר לכלי אחר.

מותרת האשה לשתות את שיירי השתיה של בעלה, כיון שאין דרכה להביא את בעלה לדבר עבירה.

אכילה משיירי מאכל - למרות שיש איסור בשיירי כוס השתיה של אשתו נדה וכנ"ל, אך בשיירי מאכלה אין צריך לזהר, כיון שאין כל כך קירוב דעת וחיבה בזה, אלא אם כן טועם ממקום הנגיסה ממש.

גלידה: אם ליקקה מהגלידה, לא ילקק בעלה אחריה, שיש בזה חיבה שאינו נמאס מהרוק שבפיה, ונידון כשיירי שתיה.

אבל אם אכלה בכפית, מותר לו לאכול את שייריה, שהרי זה כדין שיירי מאכל. [אך מנהג בני אשכנז, להחמיר אף בשיירי מאכל, אך יש את ההיתרים הנ"ל שנאמרו בשיירי שתיה].

מזיגת והגשת יין זה לזה - כמו כן אסור לאחד מבני הזוג למזוג יין בפני השני, וגם להגישו על השולחן לפניו. והאיסור הוא דוקא בעשיית שני הפעולות למזוג ולהגיש, ובפני דוקא, אבל אם עשתה אחד מהם שלא לפניו [אפילו שהוא יודע בדבר], או הגישה בשינוי [ביד שלא רגילה להגיש], או רחוק ממנו והבעל לוקח מעצמו, וכל שכן אם היא הגישה מה שאדם אחר מזג או להיפך, מותר.

ולדוגמא: אם מוזגת במטבח ואינו רואה, מותרת לבוא ולהגיש לפניו. אולם מאידך, אם הכוס כבר לפניו אסורה למזוג לו, שכן נחשב כמזיגה והגשה כאחד.

* כל שאין הכוס מיוחדת לו דוקא, כגון מוזגת לכוס שכולם ישתו ממנה, או לקנקן מרכזי, או מוזגת כוסות לכל בני הבית, מותר.

כל האיסור דוקא במזיגה והגשה של **שתיית יין**, ולא מיין ענבים או שאר משקים משכרים, וגם לא מאכלים. ולכן מותר לאשה להגיש לפני בעלה צלחת של תבשיל ולהניחו לפניו על השלחן, כיון שאין בזה קירוב דעת וחיבה אלא דרך שירות בלבד, אך כמובן תזהר שלא תיתן מידה לידו ממש. [יש מבני אשכנז שנהגו להחמיר שלא למוזג זה לזה אפילו מים לבד, וכל שכן שלא לערב שני משקים יחד כמו קפה עם חלב].

שליחת כוס יין לאשתו - ענין נוסף החמירו חז"ל על הבעל בענין שליחת יין [ומיין ענבים] לאשתו, שאפילו אם לא מוזג ולא מגיש, אלא רק שולח לה כוס יין אפילו על ידי שליח, אסור, מפני שיש בזה חיבה שמראה שנותן דעתו עליה. ולכן אסור לשלוח לה אפילו משיירי כוס של ברכת המזון, אלא יניח הכוס לידו, והיא תבוא ותיקח משם.

קידוש - כיון שאין הכוס מיוחדת לה דוקא, אלא טועמים מזה גם בני הבית לחיובו מצוה, מותר לשלוח לה את הכוס שתשתה ראשונה ואחריה שאר בני הבית. וכן יש להקל במוזג כוסות נפרדים לכלל בני הבית ומחלק לכולם.

אם בני זוג נמצאים לבדם, אחר שישתה הבעל מכוס הקידוש יניח הכוס לידו ולא לידה, והיא תיקח משם.

על אף כל האמור לעיל, שגזרו חז"ל זהירויות שונות כדי שלא יבואו לידי איסור נדה החמור, ולכן אסרו התקרבות המביאה לידי חיבה וקלות ראש, ושאר הרחקות - **אין הכוונה לרחק האשה ולהמנע מדברים הנצרכים, אלא רק מדברי חיבה המרגילים לערוה, ואדרבה להיפך, אם רואה אותה מרוחקת ומצטערת מצוה לקרבה ולחזק את ליבה בדברים, ובודאי שגם בנדתה חייב הבעל לאהוב את אשתו כגופו ולכבדה יותר מגופו, ויש לנהוג בחכמה ולא להוסיף חומרות מדעתו יותר ממה שאמרו חז"ל, פן יצא שכרו בהפסדו.** [ואם רואה שעל אף הרחקות חז"ל עלול ליכשל, יתייעץ עם רב מורה הוראה היאך לנהוג].

~

שיעור
ד'

~

פרק ד'

תהליך
הטהרה

אף שפסק הדם מן האשה, אסורים בני הזוג עדיין בדיני ההרחקות, וכל שכן אסורים בקיום יחסי אישות, עד שתעשה בדיקת "הפסק טהרה" ותמשיך בבדיקות שבעה ימים נקיים, ותשלים את התהליך בטבילה ב"מקוה טהרה".

כלל:

יום ה"הפסק טהרה" אינו נספר בימי ה"שבעה נקיים", רק היום שלמחרת הוא ה"ראשון" לשבעה נקיים!

סימן לזכרון!

ביום שעשתה הפסק טהרה - באותו יום בשבוע הבא בהכנות לטבילה, וטובלת בלילה אחר צאת הכוכבים, ולא בלילה קודם ח"ו!

1) שלב א' - בדיקת "הפסק טהרה"

2 תנאים להתחיל בשלב זה:

אחר שרואה שהדימום פסק לגמרי. [ומ"מ מנהג מנהג אשכנז ומקצת מבני ספרד, שאין מתחילים בתהליך הטהרה עד היום החמישי מתחילת המחזור].

עברו 72 שעות מזמן קיום יחסים האחרון (כי א"א להתחיל ז' נקיים כאשר 'פולטת' זרע).

אם פסק הדימום, ועדיין לא עברו 72 שעות (=כגון במחזור קצר) ויש צורך - יעשו שאלת רב [שכן פעמים יש להקל על ידי שטיפה פנימית בתוך הנרתיק עם מים חמים בשילוב ניקוי המקום בפנים עם בד (=מגבון, עד בדיקה), ואז ניתן להתחיל בשלב זה ולעשות הפסק טהרה באותו יום].

רחיצה לפני הבדיקה

כדי לוודאות שאכן פסק הדימום לגמרי, ותצא בדיקה נקייה - טוב שתרחץ את תוך הנרתיק וסביבותיו [מומלץ שתרחץ כל גופה!], ובפרט בפנים תרחץ היטב תוך סיבוב בכל הקמטים והכפלים, זאת כדי להסיר את שאריות הדם שלא תמיד יוצאים ע"י שטיפה עדינה.

אחר הרחיצה תמתין כ-10 דקות, ואחר מכן תבדוק בעד בדיקה "הפסק טהרה" בצורה שתתבאר בהמשך. [במידה והשעה דחוקה לה ובדקה עצמה בלי להמתין, תשאל רב].

זמן הבדיקה

- הטוב ביותר - החל מחצי שעה שלפני השקיעה עד השקיעה.
- לכתחילה - אפשר כבר מכשעתיים לפני השקיעה.
- בדקה לפני זמן זה - תבדוק שוב בזמן [אלא א"כ יש לה חשש לכתמים ופצעים, או נזכרה אחר השקיעה, שיש להקל].
- אם יודעת שלא תהיה לה אפשרות לבדוק בזמן [כגון שהיא בעבודה שאין אפשרות לצאת] - תבדוק בזמן הנוח לה, ואם יתאפשר לה לבדוק בזמן [ויודעת שאין לה חשש לכתמים או פצעים], תבדוק שוב בזמן.
- לא בדקה ונזכרה כמה דקות אחר השקיעה, תבדוק ותשאל רב האם עלתה לה הבדיקה.

צורת הבדיקה

אחר שרחצה והמתנה, תיקח בד לבן נקי רך וסופג, לא סינטטי! (ניתן להשיג בחנויות 'בדי בדיקה' המיוחדים לצורך כך. לחילופין - ניתן להשתמש בגופיה או בגד אחר בתנאים הנ"ל. אם יש רק מגבון או טישו, תעשה שאלת רב), ותכרוך אותו על האצבע הסמוכה לאגודל, ותכניס בעומק הנרתיק כפי יכולתה, ותכניסנו בחורים ובסדקים, היינו בקמטים ובכפלים שבתוך הנרתיק, על ידי שתסובב בעדינות בדוחק קצת לצד ימין חצי סיבוב וחזור, ושוב תסובב בדוחק לצד שמאל חצי סיבוב וחזור, ובכך בדקה את כל היקף צדדי הנרתיק ועומקו [לבדיקה בנוחות - מומלץ שאם בודקת ביד ימין שתניח את רגל שמאל על מקום מוגבה או להיפך].

לאחר שהוציאה את הבד, תבדוק ב"אור יום" שהוא נקי, ואין בו צבע אדום או שחור או צבעים הנוטים לזה [כמו חום, ורוד].

בדיקה מסופקת/לא נקיה

אם יש לה ספק בצבע, תשמור אותו בצד במקום נקי [ותראה אותו אח"כ לרב], ולבנתיים, תחזור על התהליך שוב - תשטוף בפנים כנ"ל, ואחר כ-10 דקות תבצע בדיקה זו שוב.

אם עדיין לא יצא טוב, ניתן לחזור על השטיפה והבדיקה כמה פעמים, וכמובן תזהר לא לפצוע את עצמה, מאחר והמקום רגיש. אם יש קושי מיוחד, תשאל רב.

אם לא הצליחה להוציא בד נקי לגמרי, תראה את הבדים עם הצבע המסופק לרב מורה הוראה המוסמך לפסוק בענינים אלו, שיחליט האם הבדיקות טהורות. [חשוב לרשום על העדים מספור לפי סדר עשייתם].

העצה היעוצה למי שהבדיקה לא יוצאת נקיה בקלות או יש לה רגישות או יובש במקום: תתחיל לבדוק מכשעתיים לפני השקיעה, אם יצא טוב, לא תבדוק שוב. אם לא יצא טוב, תשטוף ותמתין 10 דק' ותבדוק שוב.

כמו כן ניתן למרוח שמן תינוקות או תכשיר אחר כ-שעתיים לפני הבדיקה [שכן התכשיר יכול למנוע מהדם ליספג בבדיקה].

יש לה פצעים ולא מצליחה ליטור בקלות: ניתן לעשות הפסק טהרה ע"י "אחות בודקת טהרה", או תשאל רב.

בדיקת "מוך דחוק"

אחר שעשתה בדיקת ה"הפסק טהרה", ממש קרוב לשקיעה, תיקח שוב עד בדיקה ותכניסנו באותו מקום, [אם יש לה איזה ספק בהפסק טהרה - ראוי לסובב את העד כנ"ל בחורים ובסדקים של הנרתיק], ותשאיר את העד בפנים למשך הזמן של כמה דקות לפני השקיעה עד צאת הכוכבים [כ-20 דקות], אחר כך תוציא אותו, ותצניע אותו במקום נקי מלכלוך [מומלץ בתוך שקית או קופסא מאווררת], ובבוקר יום המחרת תבדוק אותו ב"אור יום" שאין בו מהצבעים האוסרים או המסופקים [בכל ספק - תשאל רב].

אם יש לה אי נוחות או פצעים או כתמים, תשאל רב אם צריכה לעשות בדיקת "מוך דחוק".

2) שלב ב' - יום ראשון לשבעה נקיים" והימים שאחריו

מהלילה שמיד אחר בדיקת ה"הפסק טהרה" [ו"מוך דחוק"] - מתחילים ימים הנקראים "שבעה נקיים" - שבהם צריכה האשה לבדוק ב"עד בדיקה" בנרתיק [כמו בבדיקת "הפסק טהרה"], פעמיים בכל יום, פעם אחת בבוקר החל מזריחת השמש והלאה [בדיעבד - עד חצות היום], ושוב אחר הצהרים מכשעתיים לפני שקיעת החמה לכתחילה, ועדיף בתוך החצי שעה לשקיעה. אם בדקה אחר השקיעה, תשאל רב.

לכתחילה מצוה לעשות בדיקות אלו בכל יום מ"שבעת הנקיים" - בבוקר ואחה"צ.

אך אם יש לה כתמים או פצעים או רגישות אחרת, תעשה שאלת רב, שכן פעמים ניתן להקל שתעשה בדיקה רק "ביום הראשון" ו"ביום השביעי" [כמובן גם בדיקת "הפסק טהרה" ביום קודם].

בגד לבן צמוד לאותו מקום

בכל שבעת ימים אלו צריך שהבגד הצמוד לאותו מקום יהיה **בצבע לבן** [לבני ספרד- ניתן להניח מגינית לבנה על גבי תחתון צבעוני]. ואם יש לה פצעים או כתמים, תעשה שאלת רב כיצד לנהוג.

בדיקה לא נקייה

בדקה **ומסתפקת** האם הצבע טהור או טמא, **תראה לרב מורה הוראה באותו יום**. ואם אינה יכולה לשואלו באותו יום, תמשיך בבדיקותיה עד שיזדמן לה לשאול.

לדוגמא: אשה שבדקה עצמה **בבוקר היום השלישי** מהשבעה נקיים, ורואה בבדיקתה **מראה מסופק**, ויודעת שלא יזדמן לה לשאול עד למחרת, אזי באותו יום לפני השקיעה תעשה בדיקה בעד, **ותחשוב בדעתה** שאם יתברר שהבדיקה של הבוקר פסולה, הרי היא עושה כעת "הפסק טהרה" מחדש, ואם תתברר ככשרה, הרי היא מומשיכה לפי הספירה הראשונה.

אם **נתברר שהוא דם**, אפילו נקודה קטנה של דם בעד הבדיקה פוסלת את הבדיקה. אולם לעיתים מצוי **שחוששת שיש לה פצע**, או שבזמן הבדיקה **הרגישה כאב**, במקרה כזה כדאי להתיעץ עם רב מורה הוראה, כי יתכן שדם זה בא מחמת פצע שישנו שם, ואינו דם טמא. אם **לא נתברר שהוא מפצע**, אפילו קרה הדבר ביום השביעי לפני הטבילה, צריכה להתחיל שוב את תהליך הטהרה **מתחילתו** ע"י בדיקת הפסק טהרה, ושוב לבדוק שבעה ימים נקיים ברצף, שכן השבעה נקיים צריכים להיות נקיים ברציפות.

כתמים והרגשות

מצאה כתמי דם על גופה או בגדיה בימים אלו [או בימים שטהורה], או הרגישה הרגשות מחזור וראתה כתמים, דינה כמבואר בפרקים הקודמים בענין "הרגשות מחזור" ו"כתמים". ובכל ספק, תשאל רב.

כאשר הדין שטמאה, כמובן שעליה להתחיל מחדש משלב "הפסק טהרה" ובדיקות ב"שבעה נקיים" וכו"ל.

דיני הרחקות

אין שום שינוי בימים בהלכות ההרחקות שנתבארו לעיל, עד אחר הטבילה בסוף יום השביעי בלילה. אם ח"ו נכשלו הזוג בימים אלו בקיום יחסי אישות, יעשו שאלת רב כיצד להמשיך.

(3) שלב ג'

"יום שביעי לשבעה נקיים"

בדיקות

גם ביום השביעי תעשה **בדיקות פעמיים ביום**, פעם בבוקר, ופעם אחר הצהרים לפני השקיעה. [בדיקה אחת לפחות הכרחית!].

אם שכחה לבדוק, או שיש לה כתמים וחוששת לבדוק, או אם לא בדקה בראשון ושביעי אלא בדקה בימים אחרים, תעשה שאלת רב.

הכנות לטבילה

כיון שבלילה זה צריכה לטבול במקוה בלי חציצות בגופה [=דברים חיצוניים המפרידים בין גופה למים], בשערותיה ובין שיניה, נהגו בנות ישראל שלא להתעסק ביום זה בלישת בצק, וכן לא לאכול בשר או עוף ואפילו טחון [שומן או מרק שהתבשל בו בשר, אינם בכלל המנהג], כיון שנדבקים ביותר וקשה להסירם. ואם שכחה ועשתה כן, תנקה היטב ותבדוק שלא נשאר לה חציצות מהם.

וטוב להמנע מלאכול גם שאר מאכלים הנדבקים בשיניים, כגון: דגים, פירות הדר, תירס, מנגו, פופקורן, סוכריות טופי, וכיוצא. וכן טוב להמנע מלהתעסק גם בשאר דברים הנדבקים בעור וקשה להוציאם, כגון: דבק, דיו, משחות ושמנים למיניהם.

ומכל מקום בסעודות שבת, חגים, ושאר סעודות מצוה, מותרת לאכול בשר, רק תזהר קודם הטבילה לנקות היטב בין השיניים.

וכן אם מתארחת ויודעת שאם תמנע מלאכול בשר ירגישו שהוא יום טבילתה, רשאית לאכול, אך תקפיד לנקות שיניה היטב.

גזירת ציפורניים הסרת שיער - הכנות אלו ניתן לעשות כבר מבוקר יום הטבילה, ואפילו יום קודם, כדי שלא יהיה לה עומס לפני הטבילה. אך הרחיצה והחפיפה והעיון [שיבואו בהמשך] תעשה קרוב לטבילה ככל שניתן.

הכנה נפשית ורוחנית: מכיון שיום זה הוא יום חשוב ונעלה, המחחד את הקשר בין בני הזוג ממש "כיום כניסתם לחופה", חשוב מאד לשמור על אוריה רגועה בבית וישוב הדעת [וכמובן לא מומלץ להתעסק בענינים המטרידים ומעייפים], כדי שיום זה יוקדש להכנות כנדרש במתינות וברוגע נפשי ובשמחה.

וגם מבחינה רוחנית, יקדשו בני הזוג עצמם ביום זה, שהרי אחר הטבילה ראויה היא לקליטת הריון, והעובר נוצר לפי מעשיהם של ההורים ומחשבותיהם ביום זה, וכל המקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, וישפיעו עליהם בנים קדושים וטהורים עם מידות נאצלות. והחי יתן אל לבו, שברגע אחד ומחשבה אחת יכולים ההורים לקבוע את גורל ילדיהם במשך דורות!

ואפילו אם אין האשה יכולה להתעבר, הרי נבראות נשמות בשעת התשמיש, ואינן הולכות לאיבוד אלא יש מלאך ששומרן לעתיד לבוא, ויודו להורים על כך שהורידום לעולם בקדושה וטהרה.

~

שיעור
ה'

~

המשך
תהליך
הטהרה

4) שלב ד' - טבילה ב"מקוה טהרה" [לאחר בדיקה מחציצות]

בסוף היום השביעי, בהגיע הלילה, תטבול האשה ב"מקוה טהרה" מצאת הכוכבים ואילך, שהוא כ-20 דקות אחרי השקיעה. [ניתן לברר במועצה הדתית בכל מקום היכן יש מקוה. אין לטבול במקוה פרטי שאין עליו פיקוח הלכתי ע"י רב מוסמך!]

אך אין לה לטבול קודם שהסירה כל החציצות מעל גופה, ובדקה זאת, ע"י ג' השלבים הבאים:

א. רחיצה וחפיפה

תרחץ ותחפוף כל גופה ושערותיה במים חמים בנחת ובישוב הדעת, ותסיר מהם כל דבר הדבוק לגוף/לעור/לציפורן [כולל: ניקוי השיניים וביניהם, פלסטר, איפור, לק, שמנים וקרמים וכדו'], כדי שלא תהיה עליה כל חציצה, ובפרט תסיר דברים שמקפידה שלא יהיו עליה [כגון צבע, טיפקס, שעווה, וכדו'. אם לא מצליחה להסיר - תברר במקוה כיצד ניתן להסיר חציצות מעין אלו].

ולכתחילה צריכה להסיר כל מה שעל גופה, אפילו מה שלא חוצץ ממש, כגון שרשראות ורופפות, צמידים, וכל שכן עגילים וטבעות. [אם קשה להסיר מכל סיבה שהיא, תעשה שאלת רב].

כמו כן צריכה לגזוז ציפורני ידיה ורגליה, וכן להסיר כל דברים העשויים לנוי (בניית ציפורנים, לק גל וכדומה). זוג שזה עתה מתקרבים למצות הטהרה וקשה להם לנהוג כך, יעשו שאלת רב.

דעת תורה: כתב הראש"ל צ"צ רבי עובדיה יוסף זיע"א בספרו טהרת הבית (ח"ג דיני חציצה סעיף כד ובמשמרת הטהרה שם באורך) בד"ן טבילה עם ציפורנים לנוי "כל היתר זה לנשים שלא יאבו לשמוע לדברי חכמים לגזור צפורניהן, ויש לחוש לתקלה ח"ו פן ימנעו ממצות הטבילה בכלל, ויבואו לידי איסור כרת. ולכן דחקנו את עצמינו לחפש היתרים לבל נדחה אבן אחר הנופל, ולהעמידן על עיקר הדין. אמנם ברור כי כל בנות ישראל הכשרות ילכו בעקבות אמותינו הקדושות שעשו סייג לתורה בדברים הללו... ולכן עלינו להזהירן ולזרזם שלא ילמדו ממקצת נשים הללו לעזוב ארחות יושר, ולפנות אל הרבים ושטי כזב, לשמור ארחות פריז (פריץ), ולנהוג באופנות חדשות כאלו... לדבר על ליבן להדריכם בדרך ישרה, ולא יהיו פוסחים על שתי הסעיפים... ולא ידחו מנהג קדושה וטהרה, מפני אופנה חדשה. שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל. ומלבד שמנהג אבותינו ואמותינו תורה הוא, ומצאנו סימוכין בייחוד לדבר זה בזוהר הקדוש...". וכתב עוד, דאף המתירים הביעו את חרדתם לא לשנות מן המנהג, והתירו רק להעלים עין מהם, אך כמובן שלא להורות ברבים היתר בזה.

ואף גם כלפי נשים הרחוקות הוסיף הרב זיע"א "טוב להוכיחם בדרכי נועם ובמתינות שיחזרו לנהוג כמנהג בנות ישראל הכשרות שנהגו לגזור צפורניהן, אולי ישמעו וישובו בפעם הבאה".

ועל כן ברור הדבר שמוטל על כל אשה יראת ה' ללכת בדרך טובים, דרך האמהות הקדושות, לגזוז ציפורניהן כד"ן קודם הטבילה, ולהסיר מהם כל חציצה אפילו העשויה לנוי, וכן בשאר חלקי הגוף בדבר שיש בו ממשות.

בכל מקרה שיש עליה חציצה לצורך רפואי וחוששת להסירו, כגון פלסטר, גבס, או אטימת האזנים מחשש לדלקת, תעשה שאלת רב.

ב. סירוק

אחרי הרחיצה והחפיפה, צריכה לסרק את שערות ראשה ושאר מקומות השיער שלא יהיו בהם קשרים, וכן להסיר הכינים. [ונהגו בנות ספרד להסיר השיער שסביב מקום בית הערוה, ויש נוהגות להסיר גם בבית השחי ועוד מקומות].

ג. עיון

אחר שרחצה וסירקה, עליה לעיין ולבדוק לפני הטבילה שאין בכל גופה חציצות, על ידי שסתכל בכל המקומות, ומה שלא ניתן לעשות בהסתכלות, תעשה במשמוש היד לבדוק שאין חציצות [למשתמשות בשעווה- לשים לב בקרבת המקומות שטופלו שאין שאריות שעווה].

כל שלבי ההכנות הנ"ל [חפיפה, סירוק ועיון] צריכות להיות סמוך לטבילה ממש ככל שניתן. ולא תתעסק בדברים אחרים בין ההכנות לטבילה, שמא תסיח את דעתה ותיגע בדברים החוצצים לטבילה.

אם נגעה שוב בדברים חוצצים, צריכה לחזור על שלבים אלו שוב.

וכיום בדרך כלל יש אפשרות לעשות כן בחדרים המיוחדים לכך במקוואות, ומיד כשתסיים את הכנותיה, תטבול במקוה.

אולם אם חושבת שבביתה יהיה לה יותר ישוב הדעת ורוגע, עדיף שתעשה את ההכנות בביתה בנחת, ולאחר מכן תזהר שלא להתעסק בדברים החוצצים, וכן שלא יהיו קשרים בשערותיה, ותצא מיד לטבול במקוה. ואולם תחזור ותבדוק שוב את גופה ושערותיה קודם הטבילה. וטוב שגם תחזור ותסרק את שערותיה קודם הטבילה.

ברכת הטבילה

אחר שבדקה עצמה מחציצות ומוכנה לטבול, תכסה גופה וראשה בחלוק/מגבת, ותברך [בחדר סמוך] "בא"י אמ"ה אקב"ו על הטבילה".

יש לברך אפילו ברואה רק כתם שנאסרה מחמתו [לפי התנאים שביארנו בדיני "כתמים"], אלא אם כן הרב הורה לה לא לברך [כגון שהחמיר מספק], וכן אשה הטובלת טבילה שניה אחרי הלידה, והיא בתוך ארבעים יום אחר לידת זכר או שמונים יום אחר לידת נקבה, תעשה הבדיקות כדין, אך תטבול "בלי ברכה".

הטבילה

אחר שבירכה, תיכנס למקוה ותטבול כאשה העומדת ליד שולחן ומתכופפת מעט כדי לערוך עליו בצק [כי בהיותה זקופה יש מקומות שמסתתרים, ובהיותה כפופה מאד יש מקומות עם כפלים שלא יבואו בהם מים], וכן תרחיק מעט את רגליה זו מזו שלא תהיינה צמודות, וכן את ידיה תרחיק מעט מגופה, כשעת הליכתה, ולא תעצום עיניה בחזקה ולא תסגור פיה בחזקה.

בעיקר צריכה האשה להקפיד שלא תשאר אפילו שיערה אחת מחוץ למים בעת הטבילה, ולשם כך תיקנו שתהיה בלגית יראת שמים במקוה הבודקת שכל שערותיה תכנסנה לתוך המים.

טוב שתייחד האשה את מחשבותיה בזמן הטבילה להטהר ולהזדכך גם בגופה וגם בנפשה, כדי שתהיה טהורה לבעלה, וכדי שיקימו דור ישרים מבורך. ואחר הטבילה תתקשט ותתייפה לבעלה, כדי שירבו ביניהם האהבה והאחוה, השלום והרעות. ויזהרו שלא לבוא בלילה זה לידי כעס או רוגז, אלא יעבירו על מידותיהם. ואם אפשר, ראוי ללמוד בלילה זה ענינים המרבים קדושה, ומתוך קדושה וטהרה ואהבה שתהיינה ביניהם, תשרה גם השכינה ביניהם, ובזה יקוים בהם מה שאמרו חז"ל על טעם איסור הנדה שהוא "כדי שתהיה חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה"!

אחר שטבלה, מותרת לרחוץ גופה במקלחת אף במבנה המקוה. [ויש מבנות שאכנו שלא מתקלחות עד בואן לביתן].

ויזהרו בני הזוג לא לפרסם את דבר טבילתה, אם לא לצורך גדול מאד. [ולענין לשנות בדיבור כדי שלא יודע הענין, כגון אם מתארחת אצל אחרים וחוששת שירגישו ביציאתה, או שזקוקה לשמירה על הילדים, תעשה שאלת רב כיצד לנהוג].

חציצה אחר הטבילה - בכל מקרה שמצאה חציצה אחר הטבילה, תעשה שאלת רב, ואסורה לבעלה בכל ההרחקות עד שיבורר הענין.

דחיית טבילה

אין לדחות טבילה בלא קבלת היתר מרב [אפילו כאשר יש ריב ח"ו או אירוע וכדו'].
כמו כן אין לטבול ביום, ואם יש הכרח בכך, יעשו שאלת רב.

אסור לטבול, וכן לא לקיים יחסי אישות ביום הכיפורים ותשעה באב, וכן כשהאשה באבלות [אם הבעל באבלות, תטבול לצורך שאר קריבות, אך לא יקיימו יחסי אישות עד שיקום מאבלותן].

שבת ויום טוב

הכנות לטבילה - אם צריכה לטבול בליל שבת, כמובן שתעשה כל ההכנות קודם כניסת שבת [היינו רחיצה, סירוק ועיון], ותדליק נרות בזמן. ומכל מקום אחרי החפיפה וסירוק השיער, תשמור ותזהר שלא יסתבכו שערותיה לפני הטבילה, אלא תאספם ברפיון.

התארגנות - כדי לא ליכשל בחילול שבת, טוב שתכין כל צרכי השבת והחג לפני הצהריים, ובפרט סידור הנרות ושאר הדברים המשאירים לכלוך בידים, כך שאחר הצהריים יהיה פנוי להכנות לטבילה, ותחשב את זמן ההכנות באופן שתסיימם בשעה שיהא לה עדיין שהות לשאול רב פוסק על בעיות הלכתיות שעלולות להתעורר לה במהלך ההכנות, וכמובן לא תשאיר הכנות אחרונות לעשותם במקוה כלל, שכן יש הרבה הכנות שיש בהם חשש חילול שבת [כגזית ציפורניים, סירוק, צחצוח שיניים וכדו']. אם ברצונה לאכול, מומלץ שתעשה זאת לפני ההכנות.

לא הספיקה לסיים ההכנות עד זמן הדלקת נרות [20 דקות לפני השקיעה], תדליק, ותעשה תנאי שאינה מקבלת שבת, ולכל המאוחר תסיים ההכנות שיש בהם חשש חילול שבת כ-10 דקות לפני השקיעה ולא יותר מאוחר.

זמן הטבילה - אף שבמשך השבוע אין להקדים זמן הטבילה לפני צאת הכוכבים, מכל מקום מחשש חילול שבת מנהג בני ספרד להקל לטבול במים חמים לכתחילה כבר מיד אחר

השקיעה בזמן "בין השמשות" במשך 18 דקות. ואם לא טבלה בין השמשות, יכולה לטבול גם אחר כך. ובכל מקרה לא תיפגש עם בעלה עד צאת הכוכבים.

בליל יום טוב שחל בחול, אין להקדים הטבילה לפני צאת הכוכבים.

איפור - כמובן שאין להתאפר באיפור רגיל או לצבוע הציפורניים בלק לאחר הטבילה בליל שבת, מחשש צובע [ואם לא מוכנה לטבול בלא שתוכל להתאפר או לצבוע אחר כך, ישנה חלופה של "איפור שבת" עם הכשר (שמוותר בשימוש בשבת, כיון שהוא מאבקה בלבד). ואם אי אפשר, יעשו שאלת רב].

אין מקוה קרוב - אשה המתגוררת בריחוק מקום מהמקוה, ואין לה אפשרות לחזור ברגל, תעשה שאלת רב מתי לטבול.

* * *

אחר שעברה האשה את כל תהליך הטהרה וטבלה, כמובן שהותרו בני הזוג בכל הדברים שנאסרו בזמן נידותה.

ויש לשאול עד מתי מותרים בני הזוג, שהרי גם בחודש הבא אמורה לראות בזמן כלשהו, ושואל תקבל מחזור בזמן שיקיימו יחסי אישות? על כך ועוד - בפרק הבא בהלכות "פרישה".

ולכן יש לחדד תמיד את הכלל:

**באותו יום בשבוע שעשתה הפסק טהרה [לפני השקיעה]
באותו יום בשבוע הבא הוא היום השביעי וטובלת בו
בלילה [אחר צאת הכוכבים]!**

~

שיעור
ו'

~

פרישה
וסתות

אחר שעברה האשה את כל תהליך הטהרה וטבלה, כמובן שהותרו הזוג בכל הדברים שנאסרו בזמן נידותה.

ויש לשאול עד מתי מותרים בני הזוג, שהרי גם בחודש הבא אמורה לראות בזמן כלשהו, ושמה תקבל מחזור בזמן שיקימו יחסי אישות?

מטעם זה ממש קבעו חז"ל דין "פרישה", וציוו לפרוש מן האשה בזמן שאמורה לקבל, אפילו טרם שראתה דם או סימן אחר המבשר על בוא המחזור - כדי שלא יגיע אדם לידי איסור נדה החמור שהעובר עליו בכרת רח"ל. [להלן יפורט ממה צריכים לפרוש].

וכיצד נדע מתי אמורה לקבל?

תלוי האם יש קביעות מסוימת לזמן המחזור, כי יש נשים שיש להם קביעות מסוימת [ימים/סימנים, כפי שיבואר בהמשך] ונקראות בעלת "ווסת קבוע", ויש נשים שאין להם קביעות ברורה, ונקראות בעלת "ווסת שאינו קבוע".

הפרישה ב"ווסת שאינו קבוע"

בגלל חולשת הגופות, פעמים רבות אין לנשים סדירות בזמן הגעת המחזור במדויק, וכדי שלא יבואו לידי מכשול, בדקו חכמים ומצאו 3 אפשרויות הסבירות ביותר שתראה בהם, ובהם צריכים בני הזוג לפרוש.

חשוב לציין:

אין צורך לפרוש בזמנים דלהלן בכל היממה, אלא רק באותה עונה [לילה או יום] שהתחילה לראות במחזור האחרון. [עונת לילה = משקיעת החמה ועד זריחתה / עונת יום = מזריחת השמש ועד שקיעתה].

יום ה"חודש" - לפרוש ביום שהתחילה לראות מחזור האחרון לפי התאריך העברי, ובאותה עונה. לדוגמא: קיבלה ב- ט' בתשרי בעונת יום [=בין הזריחה לשקיעה], תפרוש ב- ט' בחשון בעונת יום.

1. יום ה"שלושים" לראייתה, ונקרא בשם 'עונה בינונית' - לפי שהוא הווסת הממוצע בווסתות הנשים, ויש לספור 30 יום מיום שהתחילה לראות המחזור, ותפרוש מבעלה ביום זה באותה עונה שראתה.

1. יום ה"הפלגה" - יש לחשב את מספר הימים שבין תחילת קבלת המחזור הקודם לתחילת קבלת המחזור האחרון, ולפרוש לאחר שעוברים שוב את אותו סכום ימים ובאותה עונה שהתחילה את המחזור. לדוגמא: אם ראתה בהפרש של 28 יום בין שתי המחזוריים, תספור 28 יום מהמחזור האחרון [כולל אותו יום] ותפרוש ביום ה-28.

וסימנם חל"ה: 1. יום החודש 2. יום הל' (30=) 3. יום ההפלגה

* יש מחמירים לפרוש מקיום יחסים אף בעונה הקודמת לפרישה זו, כדעת בעל האור זרוע, ומכאן

שמה "עונת אור זרוע" [הסיבה שראוי להחמיר בזה כיום יותר, בגלל שבימינו נחלשו הגופות וסדירות הוסת נתונה לשנויים על-ידי גורמים היצוניים, ויש חשש סביר שהאשה תקדים לראות עונה אחת קודם הזמן].

הפרישה ב"ווסת קבוע"

אם רואה שאחד מזמני הפרישה חוזר על עצמו 3 פעמים ברצף באותו זמן ובאותה עונה ["חודש"- 3 פעמים באותו תאריך עברי, כגון ג' ג' / "הפלגה"- 3 מרווחים שוים שהם 4 מחזורים, כגון 29, 29, 29 - וכולם באותה עונה יום/לילה], תפרוש רק בתאריך זה, ומעתה היא נקראת בעלת "ווסת קבוע". אין צריך לקבוע לאותה שעה בדיוק, אלא כל שיש קביעות באותו תאריך או אותו הפרש ימים, וכל המחזורים כולם באותה עונה, קבעה.

אם בפעם הבאה קיבלה מחזור בתאריך אחר - יבואר בפסיקה "כיצד מפסיקה להיות בווסת קבוע?".

- יש לזכור! אין לחשב פרישות לפי תאריך לועזי, כי אינו יוצר קביעות הלכתית! ולכן חשוב מאד להצמד לתאריך עברי גם ברישום, ולסמן יום/לילה, ובפרט שהדבר גורם לבלבול [שכן אם תציין בתאריך לועזי הרי השעון שם מתחלף ב-24:00 בלילה, ואילו התאריך העברי מתחלף בשקיעה]
- בלוח היהודי ה'לילה' קודם ל'יום', כלשון הפסוק 'ויהי ערב ויהי בוקר', ולכן התאריך העברי משתנה בתחילת הלילה ב"שקיעה". לדוגמא: הלילה של מוצ"ש נקרא 'ליל ראשון', וכן הלילה שבין יום ראשון לשני [שנקרא בלשון העממית 'ראשון בלילה'] נקרא בלוח היהודי 'ליל שני', וכן הלאה.
- ולכן אשה שראתה בערב אחר השקיעה - רושמת 'ליל' התאריך של מחר בבוקר, וכן אם ראתה קודם הזריחה [לפעמים 06:30 הוא קודם הזריחה!] - גם רושמת 'ליל', למרות שכבר קמה בבוקר, ותפרוש פעם הבאה בלילה.
- תחילת המחזור נקבע לפי שפיעה של דם, ולא כתמים שקודם המחזור או בדיקה פנימית שראתה בה דם [אפילו שנטמאת], אא"כ הרגישה גם מיחושי גוף המתריעים על בוא המחזור, שאז תשאל שאלת רב לפי מה לחשב הפרישות.

רישום מסודר בלוח מיוחד

מובן מאליו ש**תחילת** לערוך רישום מסודר מתי התחיל המחזור [תאריך עברי, וכן יום/לילה, יום בשבוע], מה היו ההרגשות הנלוות, מה המרווח בין מחזור זה לקודם, הן כדי שלא יקרו תקלות על ידי שח"ו יקיימו הזוג יחסי אישות בימים שנאסרו ע"י חז"ל ויבואו ליכשל באיסור נדה החמור, וגם כדי שתדע האשה האם קבעה ווסת.

לשם כך קיים "לוח פרישה" שהוא לוח לשנה שלימה, לרישום מתי המחזור התחיל, ולפי"ז לחשב את זמני הפרישות לחודש הבא. וכמובן גם לסכם בדף נפרד בכל חודש, באיזה תאריך ראתה, וכמה היה ההפרש מהווסת הקודמת, וכך תוכל לשים לב אם קבעה ווסת מסוימת. [ניתן להשיג את הלוח בחנויות ספרים, מקואות, ובארגונים העוסקים בטהרת המשפחה].

כתב הרמב"ן: "צריכות בנות ישראל להזהר בחושי הוסתות ודיניהן, ואין לך דבר שצריך תלמוד בדיני זיבה בזמן הזה כחשש הוסתות". והוסיף בחכמת אדם: "הרוצה לקיים מצות פרישה כתיקונו, יזהר לכתוב תמיד יום הוסת, ואז יוכל לחשוב ימי וסתה כתיקונו, כך קיבלתי מרבותי, וכך הייתי נוהג כל ימי, ולא אונה לי כל אונן, ברוך המקדש עמו".

גם מי שאין לה "לוח פרישה" תחשב את זמני הפרישה ותרשמום בלוח שנה רגיל, וכן תרשום בדף מיוחד התאריך העברי של תחילת המחזור, ובאיזה עונה [יום/לילה]. יום בשבוע, והמרווח ממחזור קודם [ראה דוגמא בצד].

חשוב לדעת!

לא מספיק לחשב את ה-3 תאריכים של בעלת ווסת לא קבוע [שהם: חודש, הפלגה, בינונית], אלא יש לעקוב גם מה היו התאריכים הקודמים כדי לדעת אם קבעה ווסת, כי אם לא- יתכן שיעברו איסור בקיימים יחסי אישות בימי הפרישה האמיתיים!

דוגמא ללוח "פרישה":					
תאריך תחילת ראיית המחזור					
(למעקב אחר קביעות מסוימות בווסת)					
ליל יום	יום בשבוע	תאריך (עברי)	חודש (עברי)	מספר ימי ההפלגה (הפרש הימים מהווסת הקודמת)	הערות (סוגי הרגשות נלוות לקראת המחזור וכדו')
ליל	רביעי (הלילה שבין שלישי לרביעי)	א'	חשון	-	כאבי בטן תחתונה כשעתיים לפני תחילת הווסת
יום	שני	ד'	כסלו	33	כתמים 12 שעות לפני בוא המחזור
יום	רביעי	ד'	טבת	31	כאבי בטן תחתונה יום לפני המחזור

כיצד מפסיקה להיות ב"ווסת קבוע"?

אם השתנה התאריך הקבוע או ההפלגה הקבועה, וראתה לפני הזמן או אחרי הזמן - הרי שהתחילה לעקור את זמן הווסת הקבועה, ובנתיים תפרוש גם בתאריך שקבעה, וגם תחשב לפי התאריך הנוכחי את יום החודש וההפלגה, אך לא צריכה לפרוש ביום השלושים [עונה בינונית]. ואם תראה ברצף 3 פעמים בזמן שונה מהקביעות שלה - עקרה את הווסת הקבועה, ומעתה נחשבת בעלת "ווסת שאינו קבוע" וחוששת רק ל-3 פרישות חל"ה. אלא אם כן חזרה לראות אפילו פעם אחת לפי הקבוע, שאז חוזרת לנהוג כמותו [אפילו אחר שנים רבות מאז שעקרה את הווסת! כל שלא קבעה תאריך אחר בנתיים].

ולדוגמא: היה לה תאריך קבוע בג' בחודש, וראתה בתאריכים אחרים 3 פעמים ברצף, כגון: ו' כסלו, ה' טבת, ח' שבט, נמצא שעקרה את ג' לחודש. חזרה וראתה בג', לא צריכה 3 פעמים, אלא מיד קבעה לו.

קביעות נוספות

אם אשה שמה לב לסדר אחר או קביעות מסוימת בזמן המחזורים - תעשה שאלת רב.

ישנם עוד סוגי קביעות מצויות

"ווסת הגוף" סיבה/סימן - בדרך כלל יש לכל אשה סימנים או הרגשות המבשרות על בוא המחזור, ואף בזה יכולה לקבוע ווסת [לא בהכרח שיתלווה בתאריך או זמן, אך בתנאי שההרגשה היא קבועה ומסודרת כמפורט בהמשך]. אמנם יש להבדיל בין **"ווסת הגוף-סיבה"** שפירושו שיש מעשה מסוים הגורם ומסובב להגעת המחזור, כמו הדוגמאות שהוזכרו בפוסקים: נשיאת משא כבד, התעמלות, ריצה, ריקוד, קיום יחסי אישות, פחד, אכילת דברים מסוימים (=פפל, שום, בצל), כל הדוגמאות הם 'סיבה' הגורמת להגעת המחזור. ויש סוג נוסף הנקרא **"ווסת הגוף-סימן"** שפירושו שהמחזור מראה אותותיו לפני ביאתו ע"י סימנים או מחושים, וכמעט כל אשה מודעת לתחושות המבשרות על בוא המחזור. כמה דוגמאות הוזכרו לכך בחז"ל: פיהוקים, שיהוקים, גזים, עיטושים, הרגשת כבדות בחלל הבטן או ברחם, גלי חום, בחילות חזקות, פצעונים, רואה כתמים מסוימים הידועים לה שהם באים לפני המחזור, ומתוך זה מתחיל המחזור.

אשה שיש לה תחושות מעין אלו הקשורות לבוא המחזור - תשאל רב כיצד תנהג דיני פרישה, ומתי קובעת.

כיצד ינהגו בני הזוג בימי ה"פרישה"?

ב"עונת הפרישה" [לילה או יום - לפי הזמן שהתחיל בו המחזור האחרון, בתאריכים האמורים לעיל] **אסורים בני הזוג בקיום יחסי אישות, וכן אין לשכב יחד בקירוב בשר ממש, ויש להחמיר** שלא ישנו יחד במטה אחת אף בבגדיהם [שמא תראה דם באמצע השינה, ולא תשים לב, ונמצא ששוכב עם הנדה]. אך אין צריך להפריד המיטות לגמרי, ורשאים מעיקר הדין לישן כל אחד במיטתו אף אם המיטות צמודות, וכן מותרים בכל דיני הרחקות שנאסרו באשה נדה ממש [שכן עדיין לא קיבלה מחזור, והיא רק בחשש שמא תקבל].

ולענין חיבוק ונישוק מותר מעיקר הדין, אך המחמיר תבוא עליו ברכה, אבל חובה לדעת שכל ההיתר רק כשלא יגיע הבעל ח"ו לאיסור זרע לבטלה.

רחיצה - בימי הפרישה [בעונה בינונית או כשיש לה ווסת קבוע] אין לאשה לרחוץ בעומק הנרתיק, שמא התחיל המחזור ויאבד הדם על ידי השטיפה. אך יכולה היא להתרחץ בבריכה או בים, או לצורך רפואי. [ורצוי שתבדוק עצמה בעד לפני הרחיצה ואחריה].

בדיקה

בסוף העונה שפורשת בה, אם עדיין לא קיבלה מחזור, צריכה האשה לבדוק את עצמה בעומק הנרתיק ב'עד בדיקה' [כמו בדיקות הפסק טהרה וז' נקיים]. כדי לברר שעדיין לא התחיל המחזור. [ויש מחמירות לבדוק גם בתחילת העונה וגם בסופה].

- אם הבדיקה יצאה עם דם כל שהוא, נאסרו בני הזוג אפילו שעדיין לא התחיל המחזור בשפע ולא רואה שום כתמים [כפי שלמדנו בפרקים הראשונים שדם בבדיקה אין דינו ככתמים], ויש להם לנהוג כדיני הרחקות נדה. [אלא אם כן חוששת שיש לה פצע, שאז תשאל רב]. אך לא תרשום תאריך זה בלוח הפרישה, אלא אם כן ראתה בו בשפע כמחזור.
- אם יצאה הבדיקה נקייה מדם, הרי שמסיום עונת הפרישה והלאה מותרים בני הזוג בתשמיש, עד עונת הפרישה הבאה, או עד שתראה האשה דם.

- במידה ומסתפקת בבדיקה האם הצבע טמא, כגון בנוטה לאדום [=חום, ורוד, וכדו'], או רואה מעט דם בקינוח חיצוני או כתמים על מגינית, ולא הרגישה כאבי מחזור, תשאל רב.
- אשה הסובלת מפצעים וקשה עליה הבדיקה, או אם שכחו לבדוק, או שכחו לפרוש - ישאלו רב.

"פרישה" בזמנים מיוחדים

מעוברת / אחר הפלה / וכן מינקת או זקנה שהתחילה לראות, כמובן שנוהגים בהם דיני הרחקות ותהליך הטהרה שלמדנו, ולגבי "פרישה" תשאל רב.

אשה הנוטלת כדורים או כל תכשיר אחר המעכב את הגעת המחזור, אם שכחה לקחת כדור, או איחרה, או הפסיקה לקחתם, תשאל רב.

לייסוד קביעת ימי השוכבי"ם ללימוד הלכות טהרה מומרטן ורבני גדולי הדור, ראשי הישיבות, רבני ערים, דיינים וראשי קהילות בארץ ובעולם

קריאת קודש

אל אחינו בית ישראל ה' עליהם יחי

קרבים אנו לימי השוכבי"ם אשר יסודם בהררי קודש בחיזוק הטהרה והקדושה, ימים אשר מעלתם גדולה עד למאד, על כן באנו בזאת בקריאה קדושה לכלל רבני הקהילות וגבאי בתי הכנסיות לנצל ימים אלו כראוי ולקבוע אותם לשיעורי תורה והוראה בכל אתר ואתר בחיזוק הקדושה ובהלכות הקשורות לטהרת המשפחה, להשריש הלכות אלו לעם שבשדות בכדי שידעו כיצד לנהוג בעניינים אלו, ובפרט ששומעים אנו לצערנו על כל מיני תקלות והדבר נובע מחוסר ידיעת ההלכה על בוריה וזאת מחמת שלא רבו השיעורים בנושאים אלו. כן גם פנייתנו למוסרי השיעורים הקבועים בדף היזמי ובהלכה להקדיש במהלך כל ימי השוכבי"ם ולהוסיף זמן במהלך שיעוריהם להלכות הקשורים לענייני הטהרה ובכך תרבה טהרה בישראל.

כמו"כ קוראים אנו לכלל בית ישראל לבוא ולהשתתף בשיעורים אלו ולחזק הטהרה והקדושה אשר הם יסוד היהדות כולה. ובזכות זה ישרה עלינו הקב"ה מלמעלה רוח טהרה ויגאלנו בגאולת עולמים ויצילנו מכל מיני גזירות קשות ורעות ונוכה לביאת גואל צדק מחדה אמן.

 שמעון בעדני חבר מועצת חכמי התורה	 משה צדקה ר"י פורת יוסף	 שלמה משה עמאר הראשון לציון ורבה של ירושלים	 מאיר מאזוז ר"י כסא רמגים	 דוד בערי ר"י השלום	 משה מאיה חברי מועצת חכמי התורה	 ראובן אלון חברי מועצת חכמי התורה	 דוד יוסף חברי מועצת חכמי התורה	 שלמה משה עמאר הראשון לציון ורבה של ירושלים
 דוד לאו חבר הראשי ליישוב ונשיא בית"ד הגדול	 יעקב רצקא מוסק עדת תימן	 שלום ארז ר"י חוט של הסד	 חנה אבוהצירא	 שלמה מחפוד גאב"ד יודה דעה	 חבר מועצת חכמי התורה	 בנידו שמואלי ר"י נרד שלום	 יעקב רצקא מוסק עדת תימן	 שלמה משה עמאר הראשון לציון ורבה של ירושלים
 עיון בוראון חבר בית"ד הגדול	 יהודה כהן ר"י יקב"י ירושלים	 אבינדור ובנעאל רבה של דרובע היהודי	 פנחס קורה גאב"ד שערי הלבנה	 דב הכהן קוק	 נפתלי נטסביים אב"ד אהבת שלום	 נפתלי נטסביים אב"ד אהבת שלום	 יעקב חיים סופר ר"י כהן החיים	 שלמה משה עמאר הראשון לציון ורבה של ירושלים
 מסעוד בן שמעון רבה של אשדוד ורבה של כ"ב	 יהודה דרעי רבה של באר שבע וחבר מועצת הרבנות הראשית	 אמיר כהן ר"י אבני נור ונשיא הדיברות	 יצחק פרץ רבה של רעננה	 חיהאל אבוהצירא רבה של יגלה	 אברהם יוסף רבה של חולון	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון
 מיכה הלוי רבה של פתח תקוה	 אבנר עמ"ן ראש ישיבת בית הלוי	 יחזקאל נור אריה רבה של חולון	 קלמן מאיר בר רבה של נתניה	 חיים רבי ראש מוסדות עשרת חכמים	 ארתור כוטבול ראש מוסדות יביע אמור	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון
 חיים שמעון פינשו רבה של אשדוד וקרית מלאכי	 משה תנעמי רבה של רכסים	 דניאל זור ר"י אור דוד	 יעקב כהן ראש מוסדות יביע אמור	 עמוס מיכאל חבר בית"ד הגדול	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון
 מסעוד אלהרד חבר בית"ד הגדול	 משה בן אבן רבה של יגלה	 יפת טיידי ר"י נחלת יהודה	 זכריה כהן ר"י רב"ד תל אביב	 עמוס מיכאל חבר בית"ד הגדול	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון
 עמרם אוהיון רבה של אופקים	 יוסף לסרי רבה של בית שאן	 משה הבלין רבה של קרית גת	 אליהו אלהרד רבה של מודיעין	 דניאל אזרה ר"י תורת אברהם	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון
 מורדכי מולידאני אב"ד ירושלים	 ישעיהו מייזליס רבה של נתניה	 שמעון ענסיס ראש מוסדות דרכי דוד	 חיה כוטבול אב"ד לאון צרפת	 אליהו אלהרד ר"י תורת אברהם	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון
 שלמה בן עזרא רבה של מבשרת	 גדעון בן משה ראש בית ההוראה ויורו משפטן	 יעקב כהן ר"י נור התלמוד	 ראובן חבשת חבר הראשי ליתודי אתיופיה	 אליהו אלהרד ר"י תורת אברהם	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון
 רפאל כהן ר"י יתד התשובה	 אליהו מינמן רבה של קרית אתא	 יעקב בערי מראשי ישיבת השלום	 שי פרי ר"י החיים לדוד	 אברהם עזריאל רבה של נס ציונה	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון
 שמואל חזן חבר בית"ד הרבני חיפה	 ישראל ביטון רבה של הדרה	 אילן עמרמי ראש מוסדות כאילל תענוג	 משה פינשו ר"י פאר משה	 מנחם אברהם ביטון ר"י מאיר ישא ברכה	 שמעון דרור ראש מוסדות תפארת וגדולה	 יעקב שמואל רבה של אלעד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון
 שלמה עמור ר"י אינדו רבני צפון ת"א	 דוד ארזוני ראש בית"ד ההלכה והספרדי	 בנימין חותה	 יום יפת ראש מוסדות מאורות הר"ש	 אברהם מאמאן ר"י תורת אור	 אברהם סמוג'ה רבה של רמת שלמה	 שמעון מאיר ביטון רבה של לוד	 אברהם יוסף רבה של חולון	 אברהם יוסף רבה של חולון